

Perivoj Zrinski

news

PONEDJELJAK 14. OŽUJKA 2022. BROJ 8.

GLASILO MEĐIMURSKE PRIRODE - JAVNE USTANOVE ZA ZAŠTITU PRIRODE

Perivoj Zrinski - foto studeni 2021. (autor: Davorin Mance)

UVODNIK

Iako spomenici parkovne arhitekture nisu obuhvaćeni međunarodnom klasifikacijom zaštićenih područja prirode (IUCN), Perivoj Zrinski ipak je zaštićen prema hrvatskom Zakonu o zaštiti prirode od rujna 1975. godine. Kako je Perivoj mnogima pri srcu, a svojom pozicijom i značajem pak u fokusu javnosti, radi lakšeg protoka točnih informacija objavljujemo ovo glasilo kao digitalni (PDF) dvotjednik.

Sve informacije i činjenice iznesene u Glasilu su točne, provjerene i nedvojbene, te ne ostavljaju mogućnost bilo kakvih prijepora ili krivih interpretacija. Za neinformirane, ali demokratski slobodne interpretacije služe društvene mreže.

Glasilo ne izlazi u sklopu bilo kojeg projekta, već kao dio redovne misije Međimurske prirode – Javne ustanove za zaštitu prirode.

INTERVJU: SARA SRŠA

Uskoro iz tiska izlazi knjiga *Parkovi – spona gradova i prirode*

Ove zime Sara često obilazi Perivoj potrebom praćenja aktivnosti projekta Eco Bridge

- Na samoj knjizi radilo je mnogo autora, njih čak sedamnaest. Urednici knjige su Siniša Golub i Petra Somek. Angažirali su četrnaest hrvatskih, dva mađarska i jednog američkog autora koji su u svojim tekstovima problematizirali spomenike parkovne arhitekture, ističe Sara Srša

Sara Srša, urbana je šumarka i čuvarica prirode, djelatnica Međimurske prirode - Javne ustanove za zaštitu prirode. Njezino ime se unazad godine dane često veže uz rad u Centru za posjetitelje Med dvema vodama, ali posljednjih mjeseci njezina se profesionalna karijera brusi poput dijamanta u području aktualnog projekta Eco Bridge. Na ovom je projektu Sara stručna suradnica Međimurske prirode. Također je i članica Suradničkog vijeća za zelene površine Grada Čakovca.

"Šalica razgovora" s kolegicom Sarom kreće s pregledom aktualnih radova u Perivoju Zrinski koji su za ovaj dio kalendarske 2022. godine predviđeni planom projekta Eco Bridge:

- Većina radova vezanih uz rušenje stabala i sadnje je završena. Ostalo je još za posaditi oko 10 % grmlja. Početkom travnja slijedi sadnja zeljastih trajnica, dakle cvijeća koje će oživiti Perivoj Zrinski i dodati mu dinamiku cvjetnih kolora. Slijede građevinski radovi. Kreće rekonstrukcija najprometnije staze Perivoja. Riječ je o stazi paralelnoj sa Zrinsko-Frankopanskom ulicom, kojom srednjoškolci prolaze iz smjera autobusne stanice prema kompleksima čakovečkih srednjih škola. Osim što će se obnoviti staza, dakle postaviti novi asfalt i novi rubnici, kreće i rekonstrukcija postojećih klupica u Perivoju. Zamijenit će se stare daske, obnovit će se i pofarbati, a koševi za smeće će se u potpunosti zamijeniti. To su

sada najvažnije stavke završnih radova koji slijede ovih dana.

Skrb oko gradskog zelenila nužno mora biti trajna, sustavna, kontinuirana i nepodložna dnevno-političkim situacijama.

Tema knjige - urbani parkovi

**Jedna od projektnih aktivnosti je i priprema te tiskane knjige s temom koja se rijetko nalazi u hrvatskoj literaturi. O čemu je riječ?*

- Intenzivno se radi na završetku knjige koja je planirana unutar projekta. Glavna tema je urbani park i naslov knjige je *Parkovi – spona gradova i prirode (Parks – a link between cities and nature)*. Knjiga se dotiče upravljanja spomenicima parkovne arhitekture, izazovima s kojima se ljudi susreću kod upravljanja tim zaštićenim dijelovima prirode, zatim općenito o funkcioniranju šumskih urbanih ekosustava u samim gradovima. Na samoj knjizi radilo je mnogo autora, njih čak sedamnaest. Urednici knjige su Siniša Golub i Petra Somek. Angažirali su četrnaest hrvatskih, dva mađarska i jednog američkog autora koji su u svojim tekstovima s različitih aspekata, problematizirali spomenike parkovne arhitekture. Čitatelji će kroz ovo zanimljivo štivo i kroz oko 250 stranica moći više doznati o dobrobitima urbanih parkova, kako su nastali, kako ih štititi, koji su izazovi njihovog upravljanja i još mnoge druge zanimljivosti o parkovima, uz pojedine dobre primjere iz prakse koji su vezani uz njihovu revitalizaciju i održavanje. Dakle, osnovna ideja knjige promiče značaj urbanih parkova u cjelokupnoj slici prirode.

Biblioteka Kockavica

** Knjiga će biti formata 165x235 mm i tiskana će se u nakladi od tisuću primjeraka. Prati je još jedan novitet?*

- Prva je u izdanju novopokrenute biblioteke Kockavica. Prema planu knjiga će iz tiska izaći krajem travnja. Potom će se organizirati njezino predstavljanje javnosti. Namijenjena je prije svega građanima Grada Čakovca te drugoj zainteresiranoj javnosti. Bit će besplatna, a osim na predstavljanju, svi zainteresirani će kasnije moći zatražiti knjigu od Međimurske prirode.

**Jedna si od autorica tekstova. O čemu govori tvoje poglavlje?*

- Dala sam kratki pregled i osobnu iskaznicu svih spomenika parkovne arhitekture u Međimurskoj županiji. Također pogled kroz oči šumarke u izazovima koji se javljaju u upravljanju spomenicima parkovne arhitekture. U prvom dijelu dala sam pregled svih sedam zaštićenih spomenika parkovne arhitekture u Međimurskoj županiji kroz njihove osobne iskaznice. U drugom dijelu osvrnula sam se na najvažnije izazove u upravljanju spomenicima parkovne arhitekture, ponajviše Perivojem Zrinski u Čakovcu. Ovdje bih naglasila činjenicu kako je veličina Perivoja Zrinski tek nešto manje od 14 hektara. Ostatak spomenika parkovne arhitekture zauzima tek onoliko metara kvadratnih koliko im krošnja prekriva tlo te pokrivaju zanemarivu površinu u ukupnoj površini zaštićenih područja u Međimurskoj županiji. Premda su veličinom mala, područja predstavljaju izazov u upravljanju. Mora se priznati da upravljači spomenicima parkovne arhitekture ispred sebe imaju tvrd orah ispod čije ljuske se nazire nezrela jezgra. Nezrela u smislu da ne postoji utvrđeni nacionalni obrazac upravljanja tim područjem iz više razloga.

U sklopu projekta Eco Bridge organizirano je promatranje ptica za javnost na Marini Prelog. Interes je bio velik, pa će na toj lokaciji ponovo biti akcija u organizaciji Javne ustanove Međimurska priroda u nedjelju 20. ožujka od 13 do 16 sati. Uskoro će se organizirati promatranje ptica i u Perivoju Zrinski.

Trening promatranja ptica

**Dio projekta Eco Bridge su i aktivnosti vezane uz trening prepoznavanja ptica. U kojoj fazi je ta zanimljiva edukacija?*

- Ulazimo u završnicu projekta Eco Bridge, finaliziraju se aktivnosti koje eto traju gotovo godinu i pol. Projekt traje sve do 31. kolovoza 2022.godine. Na polovici smo dinamičnog treninga prepoznavanja ptica koje polazi dvadeset polaznika. Tečaj je zahtjevan. Treba

prepoznati 160 vrsta ptica i 130 pjevova ptica koje žive u području sjeverozapadne Hrvatske, dakle i na području Međimurske županije. Kako smo željeli i javnost uključiti u promatranje ptica, u sklopu projekta organizirali smo promatranje ptica za javnost na Marini Prelog. Interes je bio velik, pa ćemo na toj lokaciji imati ponovo akciju u nedjelju 20. ožujka od 13 do 16 sati. Organizirat ćemo uskoro promatranje ptica i u Perivoju Zrinski.

**Članica si Suradničkog vijeća za zelene površine grada Čakovca. Kakva su tvoja iskustva rada u tom tijelu?*

- Potreba za osnivanjem vijeća bila je očigledna zbog nezadovoljstva manjeg dijela građana oko načina postojećeg održavanja i planiranja zelenih površina na cijelom području grada. Do samog osnivanja Suradničkog vijeća, građani nisu bili neposredno uključeni u procese donošenja odluka. Jedan od ključnih zadataka vijeća jest informiranje građana te iznalaženje boljih rješenja kako bi se zadovoljile potrebe većine korisnika i dionika. Suradničko vijeće svojevrsna je spona između nadležnih tijela i građana u protoku informacija.

**Tvoj osobni angažman i sudjelovanje na projektu Eco Bridge jedan je od najizazovnijih projekata koje si do sad radila u profesionalnoj karijeri, zar ne?*

- To je prvi projekt na kojem sam službeno zaposlena. Riječ je o projektu koji i svojim imenom odskaka od svih projekata koje je Međimurska županija u posljednje vrijeme provodila. Projekt je to koji je podigao veliku prašinu i potaknuo veliko zanimanje javnosti. Stoga je rad na projektu iznimno izazovan. Obvezuju me rokovi koje treba ispoštovati. Potrebno je izdvojiti nebrojeno mnogo radnih sati koje je potrebno uložiti, uz ostale moje redovne aktivnosti u Međimurskoj prirodi, evo i za završnicu knjige *Parkovi – spona gradova i prirode* koja uskoro ide u tisk, također i za pripremu obimnih i značajnih dokumenata projekta Eco Bridge: Plan interpretacije Perivoj Zrinski, Studija bioraznolikosti i smjernice za upravljanje Perivojem Zrinski te Studija o lokacijama promatranja ptica za Međimursku županiju.

**Suradničko vijeće
za zelene površine Grada Čakovca
svojevrsna je spona između
nadležnih tijela i građana
u protoku informacija.**

Dvije Sare, Sara Kočiš i Sara Srša, u Perivoju Zrinski na treningu prepoznavanja ptica

Sadržaj knjige *Parkovi – spona gradova i prirode:*

1. Klimatsko značenje parkova u urbanim područjima

Autori:

doc. dr. sc. Mladen Maradin, Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
Matej Žgela, mag. geogr., Geofizički odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu

2. Little Island u New Yorku - futuristički park na vodi

Autor:

mag. nov. Hrvoje Dečak, novinar u izdavačkoj kući Meridijani

3. Revitalizacija perivoja dvorca Pejačević u Virovitici

Autor:

Milko Puncer, d.i.a., ovlaštani arhitekt hrvatske komore arhitekata i licencirani arhitekt Ministarstva kulture Republike Hrvatske za poslove zaštite i očuvanja kulturnih dobara

4. Povijest Perivoja Zrinski u Čakovcu

Autor:

Nikola Cik, mag. hist. et educ. hist., djelatnik Muzeja grada Koprivnice

5. Park Kaszthely oko dvorca Feštetić, nekad i danas

Autor:

izv. prof. dr. sc. Bali Lorant, Mađarsko sveučilište, Institut za ruralni razvoj i održivo upravljanje, kampus Keszthely

6. Uloga urbanih staništa u očuvanju ptičjih zajednica na primjeru naselja u mađarskoj županiji Zala

Autori:

Dr. sc. Róbert Mátics,
mađarski biolog Zoltán Schneider,
dr. sc. Ákos Klein; Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány, Orosztony

7. Parkovi moga grada (Zagreba)

Autor:

Željko Žutelija, novinar i urednik u mirovini

8. Prikaz iskustva javne ustanove u upravljanju Perivojem Vladimira Nazora - Zadarskog spomenika parkovne arhitekture

Autorica:

mr. sc. Morana Bačić, djelatnica Javne ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Zadarske županije Natura-Jadera

9. Estetske, ekološke, zdravstvene i socio-ekonomske dobrobiti urbanih javnih parkova

Autorica:

Sonja Karoglan Todorović, privatni Ekološki institut Ecologica, Zagreb

10. Povijesni kontekst zaštite Perivoja Zrinski

Autorica:

dr. sc. Mihaela Mesarić, stručna voditeljica, Međimurska priroda – Javna ustanova za zaštitu prirode

11. Spomenici parkovne arhitekture u Međimurskoj županiji

Autorica:

Sara Srša, mag. ing. silv., stručna suradnica za edukaciju, interpretaciju i promidžbu, Međimurska priroda – Javna ustanova za zaštitu prirode

12. Svačiji i ničiji: gradski park kao ogledalo društva

Autor:

mr. sc. Siniša Golub, ravnatelj, Međimurska priroda – Javna ustanova za zaštitu prirode

13. Razlika između kategorija zaštite park-šume i spomenika parkovne arhitekture i kako se njima upravlja (na primjerima iz Primorsko-goranske županije)

Autori:

Marko Randić, Marko Modrić, Javna ustanova „Priroda“, Rijeka

14. Zelena srca gradova - važnost vrtova i perivoja u urbanim područjima

Autori:

Marina Butorac, magistra inženjerka krajobrazne arhitekture

Dr. sc. Dražen Šimleša, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar"

15. Park Myron u gradiću Baraboo (nedaleko Chicaga): dobar primjer obnove neiskorištenih zelenih površina

Autor:

Marcy Huffaker, Half-Aker Designs, Baraboo, Wisconsin - SAD
half-akerdesigns.com

16. Utjecaj ekoloških čimbenika na stabla u urbanim sredinama i funkcioniranje stabala u šumskim ekosustavima

Autor:

prof. dr. sc. Ivica Tikvić, Zavod za ekologiju i uzgajanje šuma, Fakultet šumarstva i drvne tehnologije Sveučilište u Zagrebu

17. Briga i sanacija starih stabala u urbanim sredinama

Autor: Goran Huljenić, magistar inženjer urbanog šumarstva, zaštite prirode i okoliša, direktor i suvlasnik tvrtke Urbani šumari d.o.o.

DOBRO JE ZNATI

Ophodnja najčešćih vrsta stabala u Perivoju Zrinski

Ophodnja je, prema definiciji, životni vijek šumske sastojine odnosno vrijeme koje protekne od nastanka jedne sastojine pa do njene konačne sječe. Šumska sastojina dio je šume, koji se od ostalih dijelova šume razlikuje po vrsti drveća, dobi i stadiju razvitka, uzgojnom obliku, načinu postanka i načinu gospodarenja.

Različita je glede toga da li je šuma nastala iz sjemena (sjemenjača) ili iz panja (panjača). Npr. sjemenjače hrasta lužnjaka imaju ophodnju od 140 godina, kitnjaka 120, a bukve 100 godina, dok je kod panjača navedenih vrsta ophodnja 40 godina.

Ophodnja se može definirati na nekoliko načina:

- 1. razdoblje od nastanka sastojine do njezina pomlađivanja,**
- 2. razdoblje od nastanka do zrelosti šumske sastojine,**
- 3. razdoblje koje je potrebno da sastojina ispuni cilj gospodarenja.**

Ophodnja se izražava u godinama, a duljina joj ovisi o cilju gospodarenja, šumskouzgojnim svojstvima drveća i ekološkim čimbenicima. U prirodnim gospodarskim šumama određuje se prema glavnoj vrsti drveća.

Prema Pravilniku o uređivanju šuma (NN 97/2018) u članku 27. prema cilju gospodarenja šumama određuje se ophodnja glavne vrste drveća. Pravilnik se nalazi na sljedećoj poveznici: <https://bit.ly/3lrQyj7>.

U zaštitnim šumama i zaštićenim šumama u kojima je dopuštena gospodarska uporaba prirodnih dobara, ophodnja se može odrediti uvažavajući njihovu primarnu namjenu. Ophodnja za zaštićeni spomenik parkovne arhitekture Perivoj Zrinski nije primjenjiva.

Tablica 1. Najčešće vrste stabala u Perivoju Zrinski i vrijeme ophodnje za pojedinu vrstu.

Za vrste kojima nije navedeno vrijeme ophodnje, ona nije propisana.

	Vrsta drveća	Ophodnja (sjemenjače)	Ophodnja (panjače)
1.	Javor klen (<i>Acer campestre</i>)	/	/
2.	Gorski javor (<i>Acer pseudoplatanus</i>)	100	40
3.	Divlji kesten (<i>Aesculus hippocastanum</i>)	40	/
4.	Crna joha (<i>Alnus glutinosa</i>)	70	30
5.	Obični grab (<i>Carpinus betulus</i>)	70	30
6.	Poljski jasen (<i>Fraxinus angustifolia</i>)	80	40
7.	Pensilvanijski jasen (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>)	80	40
8.	Crni bor (<i>Pinus nigra</i>)	80	/
9.	Hrast lužnjak (<i>Quercus robur</i>)	140	40
10.	Malolisna lipa (<i>Tilia cordata</i>)	50	/

Izvor teksta: <https://bit.ly/3lrQyj7>

Gdje su vjeverice Pero i Zrinka?

Ispuštanje jedinki crvene vjeverice u nastambu za prilagodbu

Projektom repopulacije, odnosno ponovnog naseljavanja, **crvene vjeverice** planirano je povećati bioraznolikost u glavnom Čakovečkom javnom zelenilu – Perivoju Zrinski. Projekt je započeo 2018. godine i nastavit će se provoditi kroz naredne godine.

Projektom je dosad uz suradnju s Ustanovom Zoološki vrt Grada Zagreba dopremljeno sedam jedinki crvene vjeverice. Tendencija dovoza i puštanja jedinki ovisi o tome koliko Zoološki vrt u datom trenutku ima „višak“ vjeverica, odnosno mladih jedinki koje su se okotile u nastambama zoološkog vrta ili spašenih ozlijeđenih jedinki koje su stigle na oporavak i potrebno ih je pustiti natrag na slobodu.

Od sedam dopremljenih jedinki u Perivoj Zrinski njih pet je uspješno nastanjeno i pušteno iz nastambe za prilagodbu. Naime, nažalost dvije jedinke su stradale, jedna pod kotačima automobila ubrzo nakon ispuštanja iz nastambe, a druga tijekom boravka u nastambi gdje je razudbom ustanovljena trauma glave.

Iako se crvene vjeverice zadržavaju u području Perivoja Zrinski što je zabilježeno nalazima tragova hranjenja i ostataka hrane, veći dio populacije crvenih vjeverica zadržava se i nastanjuje u parku Županijske bolnice Čakovec. Zašto tamo? Crvenoj vjeverici odgovaraju stabla crnogorice zato što veći dio njihove prehrane čine češeri.

Ostaci hranjenja crvene vjeverice pronađeni kraj postavljenih hranilica koje se pune orašastim plodovima

Tendencija dovoza i puštanja jedinki ovisi o tome koliko Zoološki vrt u datom trenutku ima „višak“ vjeverica

Zašto crna joha propada?

Crna joha (*Alnus glutinosa*) česta je vrsta koju susrećemo uz rijeke Muru i Dravu u Međimurju. Heliofilna je vrsta što znači da voli svijetla i polusjenovita područja. Vodotoci, jezera, kanali i močvarna područja koja su veći dio godine poplavljena idealno su stanište za stabla joha. U Perivoju Zrinski možete susresti oko 45 stabala crne joha koje su u lošem stanju što zbog svoje starosti što zbog promjene vodnog režima.

Usporedite li povijesnu fotografiju iz 1950-tih godina na kojima se crne joha nalaze u močvarnom i većim djelom poplavljenom području Perivoja Zrinski i fotografiju nastalu u ožujku 2022. godine možete primijetiti koliko urbanizacija, uređenje perivoja, promjena stanišnih uvjeta i klimatskih uvjeta u gradu utječu na zdravstveno stanje stabala.

Perivoj Zrinski - ožujak, 2022. godine

Izvor fotografije:
Ministarstvo kulture
i medija,
Zbirka fotografske
dokumentacije
- Perivoj Zrinski
1950-tih

Lijepe izvana, ali razorne iznutra

Antun Viličić, ovlaštteni inženjer šumarstva za ekologiju, zaštitu prirode i urbano šumarstvo

Suvremeni način života donosi nove izazove u urbane parkove. Stabla napada onečišćeni zrak ili pak suša izazvana klimatskim promjenama, pa ona brže stare i propadaju. Ugroza dolazi i od gljiva truležnica. Što to zapravo znači pojasnio je slikovito Antun Viličić, ovlaštteni inženjer šumarstva za ekologiju, zaštitu prirode i urbano šumarstvo, prigodom orezivanja stare lipe u Sivici (više o toj temi možete saznati na poveznici: <https://bit.ly/3MDfTZJ>).

- U spojevima velikih grana, u toj čašici, skuplja se vlaga i nečistoća. Upravo na takvim mjestima često nastaje hranjiva podloga za gljive truležnice. One ulaze u deblo, uzrokuju njegovo truljenje i razlaganje, pa stabla koja su

Gljiva truležnica na stablu u Perivoju Zrinski

napadnuta gljivama truležnicama postaju nestabilna. Što se često događa? Grana se pod udarom vjetra ili pod samom težinom često jednostavno rascjepa i prelomi. Gljive truležnice djeluju razorno na stablo i ugrožavaju njegov vitalitet. Zbog toga stabla u gradskim parkovima koja su napadnuta gljivama truležnicama mogu biti opasnost za prolaznike i korisnike parkova. Trulež u živim stablima je neizlječiva bolest, što znači da se ne mogu ukloniti, a da se ne ugrozi stablo.

Štete od gljiva truležnica najviše nastaju na starijim stablima. Prolazeći Perivojem Zrinski mogu se na stablima opaziti primjerci gljiva truležnica, naoko lijepih umjetničkih oblika, ali razornog djelovanja iznutra.

PREPORUČUJEMO

U monumentalnom romanu *Iznad svega* nagrađenom Pulitzerovom nagradom, Richard Powers uranja u temu veliku poput svemira: o prirodi i povezanosti naše civilizacije s njom. Epska je to saga u kojoj kroz ovidijevsu metamorfozu svojih junaka autor ponovno odmjerava čovjekovo mjesto na planetu i njegov suživot s drugim živim bićima.

(nakladnik: Fraktura; broj stranica: 536; godina izdanja: 2022; prevoditelj: Lara Hölbling Matković)
izvor: Fraktura

IMPRESSUM

Perivoj Zrinski news

Glasilo Međimurske prirode - Javne ustanove za zaštitu prirode, 2022.

Nakladnik: Međimurska priroda, Trg međimurske prirode 1, Križovec, 40315 Mursko Središće

e-mail: medjimurska.priroda@gmail.com, www.medjimurska-priroda.info

Uredništvo: Sara Srša, Velimir Bašek, Mihaela Mesarić, Zoran Šardi

Glavna urednica: Sara Srša; **Dizajner i novinar:** Roberta Radović

Napomena: Glasilo Perivoj Zrinski news nije dio projekta Eco Bridge.